

Politik Bilim

Müfit Akyos

Şimdi herşey “smart”

Önümüzdeki on yıllarda dünyayı biçimlendirecek teknolojilerin, başında “smart” sözcüğünün tanımladığı geniş bir teknoloji kümesinin olacağı görülüyor. Türkçede akıllı sözcüğü ile karşılık bulduğumuz “smart”ı -İnternetle etkileşimli bağlantı kurabilen, dış dünyadan aldığı verileri işleyip aralarında belirli bir mantıkla ilişki kurabilen, önceki deneyimlerini de kullanarak (öğrenerek) bir sonraki mantıksal adım için tahminde bulunabilen, düşünen ve gerekçelendiren, kendisini tekrar oluşturabilme ve sürdürebilme özelliklerine sahip elektronik aygıt veya sistemler” - olarak tanımlayabiliriz. Günümüzde akıllı etiketi iliştirilen TV, telefon, otomobil, saat gibi aygıt ve araçlardan ev, trafik, savunma, enerji, çevre, kent, yönetim gibi sistemlere ve hepsini kapsayacak biçimde bir akıllı ekonomi uygulaması söz konusudur. Yukarıdaki tanım esas alınarak bunların akıllılık sıralaması yapılabilir.

Giderek akıllandıkları söylenebilecek bu sistemlerin sağlıktan eğitime, ekolojiden tarıma, yönetimden hukuka yaşamın bütün alanlarını etkileyeceğine kuşku yok. Hatta adalet, sağlık, eğitim ve güvenlik gibi devletin temel görev alanlarının yeniden biçimleneceğini söylemek aşırı bir öngörü olmasa gerek.

Akıllı uygulamalar da benzer teknolojik gelişmeler gibi, belli bir noktaya gelindikten sonra modellenmekte (Endüstri 4.0 gibi) ve yaşamın bütün alanlarına yaygınlaştırılmak üzere iyileştirilerek yinelenmektedir. Ta ki teknolojik gelişme yörüngesinde yeni bir birikim (kırılma) noktasına gelinceye kadar. Bu sürecin en önemli bileşeni hâlâ entelektüel insandır. Akıllı sistemleri insanlık yararına geliştirecek olanları da “akıllı dünyada” yaşayabilme düşünce yapısına, yetenek ve yetkinliğine sahip yeni kuşakları da orta ve uzun erimde biçimlendirecek olan akıllıca tasarlanmış eğitim sistemleridir. Yaşam boyu eğitim ise bugünün yetişkin kuşaklarını akıllı sistemlerin olanaklarından yararlanmaya hazırlayacaktır.

Akıllı sistemlerin esasını oluşturan “büyük verinin” toplanmasını, işlenmesini ve bir üst düzeyde bilgi olarak üretilmesini sağlayacak teknolojileri geliştiren ve günlük yaşama uyarlama ve üst düzey karar süreçlerine taşıma becerilerini gösterenlerin geleceğimizde belirleyici olacakları yeni bir düzendir söz konusu olan. Bu düzenin oluşması sürecinde yeniden biçimlenecek en önemli kurum hukuk olacaktır. Soyut pek çok kavramın yeniden tartışılıp yeni sistemin hukuku oluşmaksızın sürdürülebilirliğinin sağlanması olanaksızdır. Yeni dünyanın sosyal yapısı ve ilişkileri bir önceki dönemin (ağırlıklı endüstriyel devrim döneminin) üretim ve yönetim ilişkilerinin oluşturduğu yönetim biçimlerini ve sosyal ilişkileri değiştireceğinden bu değişikliklerin hukukunun da oluşması gerekecektir.

Aletler ve sistemler akıllana dursunlar, dünyanın bütün ekolojisi akıllı teknolojilerle izlense de “yağmur ormanlarındaki o tek bir ağacın kesilmesini kim engelleyecek?”, sağlık sistemi akıllana dursun “paran kadar sağlık hizmeti nasıl ortadan kalkacak?”, akıllı savaş sistemleri geliştirile dursun “çocukların önüne silahtan önce ekmek nasıl konulacak?” soruları insanı akıllı sistemlerden ayıran temel farkın vicdanı olduğuna işaret ediyor. Akıllı süreçte yalnızca teknolojinin çekiciliği ile mühendisliğin dar bakış açısına sıkışmadan insanlığın bütün adalet ve demokrasi birikimini bilmeye ve anımsamaya daha çok ihtiyacımız var.

Dünyada her şey “smartlaşırken” ülkemdeki tek konunun “başkanlaştırma” olması yoksa benim ülkem bu dünyaya ait değil mi sorunu sordurtuyor.